

Programsensorsrapport 2021

MASV-SAPO Jämförande politik, master, 2 år

INTRODUKTION

Detta är den fjärde och avslutande rapporten jag skriver inom ramen för uppdraget som programsensor för masterprogrammet i jämförande politik. Uppdraget jag har fått är **att uppsummera mina intryck från tidigare rapporter** samt resonera kring vilka **lärdomar som kan dras av de sista två årens pandemi** och vad som är värdefullt att ta i beaktande framöver när pandemin mattas av.

Till stöd i mitt arbete har jag tidigare rapporter, information programmets kursstruktur och kursernas innehåll. Jag har även genomfört en intervju med studenter som går första och andra året på programmet. Intervjun som genomfördes över zoom, var mycket intressant och gav olika perspektiv både på vad det innebär att studera under pandemin och på olika styrkor och svagheter i utbildningen. Innan jag går över till att lyfta fram de konstruktiva förslag till förändringar som mina besök och min granskning av utbildningen och dess struktur gett anledning till vill jag inleda med några mer **allmänna intryck av utbildningen**.

Det är svårt att inte låta sig imponeras av magisterprogrammet i jämförande politik. Varje år när jag (på nytt) har bekantat mig med utbildningen struktur, kursernas innehåll, lärarnas kompetens och studenternas reflektioner slås jag av **hur hög nivå utbildningen håller**. Ambitionsnivån är imponerande och den kunskapsnivå som studenterna når upp till är mycket hög. Med bred erfarenhet av statsvetenskapliga utbildningsprogram i Sverige, Finland och Norge är mitt intryck att magister (och kandidat)programmet i jämförande politik i Bergen är **ett av de mest högklassiga i Norden**. Den höga standarden kan delvis förklaras med en tydlig utbildningsprofil. Det finns ingen ambition att täcka in alla av statsvetenskapens inriktningar, utan istället satsas det på djup inom ett område – jämförande politik. Den höga nivån kan också förklaras med en väldigt kompetent lärarkår som vid sidan av en stark och aktiv forskningsprofil har hög ambition i undervisningen. Det starka studentmaterialet gör även att det är möjligt att ställa höga krav. Med denna ypperliga utgångspunkt **finns det inte något behov av att göra genomgripande förändringar i utbildningen**, men små justeringar kan möjligtvis bidra till att ytterligare stärka programmets profil och studenternas grad av nöjdhet med utbildningen.

TVÅ ÅR AV UTBILDNING I SKUGGAN AV PANDEMIN

Rapporten skrivs i vad som verkar vara slutet av **två väldigt omvälvande och oförutsägbara år** som kan komma att få långtgående konsekvenser för hur undervisning på universitetsnivå förmedlas och hur forskare och lärare möter studenterna och förmedlar undervisning i framtiden. Denna breda observation är inte speciellt relaterad till institutet för samhällsforskning i Bergen utan gäller min erfarenhet från mitt eget och andra universitet. Mitt intryck är snarast att utbildningen vid institutet har påverkats i betydligt mindre utsträckning än på många andra ställen. Det är uppenbart att det har **funnits en stor vilja att hålla kvar närundervisningen och att ge möjlighet för studenter att i så stor uträkning som möjligt att träffa både varandra och sina lärare och att vara på campus**. Det är en styrka i den Bergensiska miljön och som jag uppmuntrar till att man håller fast vid.

I rapporten 2020 gjorde jag en utförlig genomgång av hur det första året under pandemin hade hanterats och jag väljer här att i kort format påminna om några av poängerna från denna rapport. De första observationerna baserar sig på den enkät som genomfördes hösten 2020 och den andra delen på studenternas prestationer.

ALLMÄNNA INTRYCK

Av den enkät som genomfördes hösten 2020 framgick det tydligt att studenterna uppskattar närundervisning och traditionella metoder för pensumläsning och inlämningsuppgifter. Det leder enligt studenternas självskattning till bättre inläring. Att distansundervisning är mer problematiskt beror på många olika faktorer: Diskussionen och kontakten till lärarna och till andra studenterna blir sämre och de sociala kontakterna med andra studenter faller bort. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att vissa studentgrupper klarar av att hantera distansformatet och isoleringen utan större problem, medan andra tappar fokus och inspiration då sociala kontakter, fasta punkter, rutiner och sammanhang faller bort. Oberoende är **valet att prioritera närundervisning när det har varit möjligt ett gott val**.

Ett starkt intryck som lever kvar från utvärderingen 2020 är den **stora respekt som studenterna har för institutet och lärarna**. Den kritik som levererades mot hanteringen av undervisning och utbildningen var ofta inlindad i beröm gällande lärarkårens kompetens vad gäller "stoffet" och det faktum att undervisningen är stark förankring i forskning. De problem som i vissa fall uppstod under pandemin hade alltså inte att göra med i lärarnas kompetens på ämnesområdet, utan i genomförandet, ofta relaterat till teknik eller andra praktiska omständigheter. I nästa steg påminner jag om några av de problem som påpekades 2020 och som kan vara värt att lära av även under mer normala perioder.

Teknik

Ett tydligt budskap under pandemin var att distansundervisningen åtminstone inledningsvis påverkades negativt av varierande, kanske rent av relativt svaga tekniska kunskaper hos lärarkåren. Jag påminner gärna om detta eftersom det är kompetenser som kan vara värda att satsa på även under mer "normala" tider. Hybridformer av undervisning kan ha med pedagogiska poänger. Ett exempel som många studenter tycks uppskatta är **inspelade föreläsningar av god kvalitet**. Möjligheten att gå tillbaka till inspelade föreläsningar, att lyssna och titta flera gånger på det som

läraren förmedlar ger positiva effekter för på studenternas lärande. Hybridformer öppnar även upp för kostnadseffektiva **samarbeten mellan universitet, t.ex. i form av gästföreläsare**.

- Arbeta systematiskt för att **stärka personalens kompetens i hybridundervisning**. Det kan bidra till ökad bredd i undervisningen genom inkludering av gästföreläsare och ger en beredskap inför framtida oväntade händelser.
- **Inspelade föreläsningar** uppskattas högt, speciellt om de är av hög kvalitet.

Information och framförhållning

I pandemins inledande skeden förekom det ganska mycket kritik mot informationsgången, inte minst i relation till undervisningsformatet. Snabba byten mellan undervisning online och på campus upplevs även de problematiska, speciellt för student som var bosatta utanför Bergen. Det här var sannolikt ett övergående problem

- **Man aldrig kan kommunicera för mycket** och att det är viktigt att vara tydlig och ute i god tid med eventuella ändringar.

Flexibilitet och trygghet

Att alla studenter befann sig inte i samma situation under pandemin. Vissa studenter har varit mer utsatta än andra, t.ex. för att de tillhör en riskgrupp (eller lever tillsammans med någon i riskgrupp). Trots att en klar majoritet av studenterna har uppskattat den snabba omställningen till närundervisning när det har varit möjligt, kan det även skapa problem.

- **Flexibilitet och respekt för olika behov** är viktigt (och arbetsdrygt).

Social dimension, stöd i skrivprocessen

Bristen på sociala kontakter är den kanske värsta bieffekten av pandemin. För de studenter som under pandemin har varit inne på sitt sista år och fokuserat på masteravhandlingen blir frånvaron av ett socialt och professionellt sammanhang extra märkbar. Läsplatserna och det faktum att de har varit öppna under stora delar av pandemin upplevs som mycket värdefullt för studenterna, men det påpekas även av de studenter som jag har intervjuat att det har skapats en större skillnad mellan de som är på plats på campus (och använder läsplats) och de som inte gör det.

- **Försök att mota tendenser till grupperingar i A- och B-lag** bland studenterna där närvaron på är en viktig dimension.

GENOMSTRÖMNING OCH STUDENTERNAS PRESTATIONSNIVÅ

Utöver de poängar som lyftes fram ovan kan man även titta närmare på statistik över studenternas prestationer på olika kurser och över genomströmningen på programmet. I rapporten 2020 var slutsatsen att det inte fanns någon anledning till oro. Intrycket var att **genomströmning och prestationerna på kurser fortsatte att hålla en god nivå** under pandemin och att antalet avlagda studiepoäng snarare ökade än minskade. Antalet aktiva studenter steg också i inledningen av pandemin och de genomsnittliga prestationerna (antal studiepoäng per student) hölls på ungefär samma nivå som tidigare.

Det finns dock tydliga tecken på en nedgång, både i antalet studenter och avlagda poäng per student under vårterminen 2021. Enligt den statistik jag har fått tillgång till gäller detta inte enbart MASV-SAPO utan även BASV-SAPO. En möjlig tolkning av dessa siffror är att pandemin till slut har fått negativa effekter på studenternas ork och prestationsförmåga. Det är något som bör följas upp med noggrannhet.

Tabell 1. Antal avlagda studiepoäng och aktiva studenter per termin, 2017–2021

	vår			höst		
	sp	aktiva	sp/student	sp	studenter	sp/student
2017	1630	56	29,1	945	63	15,0
2018	1505	59	25,5	1470	77	19,1
2019	2045	69	29,6	1338	85	15,7
2020	2290	77	29,7	1425	90	15,8
2021	2891	81	35,7	903	70	12,9
Genomsnitt	2072	68	28,7	1216	79	15,7

- **Följ upp utvecklingen efter våren 2021** och fundera på **eventuella åtgärder** om trenden håller i sig.

UTBILDNINGENS STRUKTUR

I Följande del av rapporten tar jag fasta på och påminner om några av de förslag som har presenterats i tidigare rapporter. Det första, nedan kallat "det radikala förslaget", handlar om utbildningens struktur. Här kan det finnas anledning att överväga en parallell struktur där det nuvarande starka forskningsförberedande inslaget kan kompletteras med en struktur avsedd för studenter som inte siktar på en akademisk karriär. Jag lyfter även fram några reflektioner gällande balansen i metodundervisningen, samt ger några förslag till hur processen kring masteravhandlingen kunde utvecklas.

DET RADIKALA FÖRSLAGET

Inför två parallella utbildningsspår

I rapporten 2019 låg fokus på hur programmet balanserar de uttalade målen att **både förbereda studenterna för forskning** och att ge dem en **fördjupning inom olika tematiska fält**. I genomgången konstaterades att det första målet – forskningsförberedelser, med fokus på metod och forskningsdesign – dominerar, och att utrymmet för substantiell eller teoretisk bredd är begränsat. Möjligheten att ta kurser i angränsande ämnen är även det starkt begränsat.

Av de 120 sp som programmet omfattar består mellan 20 och 30 % av metodkurser. Avhandlingen står i sin tur för 50 % av programmet studiepoäng. Kvar för substans och teori finns mellan 20 och 30 %. En möjlig lösning för att skapa en bättre balans mellan substanskunskap inom flera tematiska

fält och forskningsförberedelser kunde vara att införa två parallella spår – ett **forskningsförberedande** och ett upplägg som riktar sig till studenter som vill fokusera på flera olika forskningsfält och som värderar en **variation i tematiska insikter** högre än forskningsförberedande färdigheter – där studenterna väljer vilken väg de föredrar.

En utveckling i den här riktningen kunde vara ett bra sätt att tillmötesgå två olika studentgrupper. Det kunde också göra det möjligt för institutet att hålla kvar den unika profil som programmet har med en omfattande (60 sp) avhandling, samtidigt som man tillmötesgår den allmänna (internationella) trenden mot en kortare avhandling och större fokus på arbetslivsanpassning.

Tabell 1. Tre alternativa studieupplägg för MASV-SAPO: nuvarande struktur och två parallella spår.

	Dagens struktur	Forskningsförberedande	Allmänt
Termin I	<ul style="list-style-type: none"> • SAMPOL 305 (15 sp) – kvant • SAMPOL 306 (15 sp) – teori 	<ul style="list-style-type: none"> • Bredare metodkurs (15 sp) – (kvant + kval) • SAMPOL 306 (15 sp) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bredare metodkurs (15 sp) – (kvant + kval) • SAMPOL 306 (15 sp)
Termin II	<ul style="list-style-type: none"> • SAMPOL 307 (10 sp) – (forskningsdesign + kval) • Substanskurser * 2 (20 sp) eller • Metodspecialisering (10 sp) + Substanskurser (10 sp) 	<ul style="list-style-type: none"> • Metodspecialisering (10 sp) + Substanskurser * 2 (20 sp) eller • Metodspecialisering * 2 (10 sp) + Substanskurs * 1 (10 sp) 	<ul style="list-style-type: none"> • Substanskurser * 3 (30 sp) eller • Metodspecialisering (10 sp) + Substanskurser * 2 (20 sp)
Termin III	<ul style="list-style-type: none"> • Avhandling (60 sp), integrering i en av forskningsgrupperna 	<ul style="list-style-type: none"> • Avhandling (60 sp), integrering i en av forskningsgrupperna 	<ul style="list-style-type: none"> • Praktik / Studier utomlands / kurser i andra ämnen / Substanskurser (30 sp)
Termin IV			<ul style="list-style-type: none"> • Avhandling (30 sp)

Den skiss till två parallella spår som jag presenterade (se ovan) var tänkt att inte öka arbetsbördan för personalen i någon orimlig utsträckning men en viss omstrukturering av kursupplägget skulle sannolikt krävas för att det ska lyckas. Den modell jag har skissat på skulle innebära följande större förändringar:

Termin I och II:

En större justering som kunde underlätta en övergång till två parallella studiespår är att bygga om kurserna på metodområdet. Istället för att som idag ha två obligatoriska metodkurser SAMPOL 305 (kvantitativ metod, 15 sp) och SAMPOL 306 (forskningsdesign och kvalitativ metod, 10 sp), kunde första terminen kunna erbjuda en bredare metodkurs som behandlar båda teman. På våren kunde det istället erbjudas några olika fördjupningskurser för de studenter som väljer det forskningsförberedande spåret. Det kunde t.ex. omfatta kurser i kvantitativ metod (motsvarande SAMPOL 332 men som startar på lite lägre nivå), experimentell design och kvalitativ metod. De studenter som väljer den andra utbildningsinriktningen kunde välja att läsa enbart substanskurser. Upplägget skulle innebära att studenternas metodstudier varierar mellan 15 sp (allmän studieinriktning) och 35 sp (forskningsförberedande inriktning).

Termin III och IV:

Under det andra året skulle de som väljer det forskningsförberedande spåret precis som i dag skriva sin avhandling inom ramen för någon av forskningsgrupperna. Detta är ett ypperligt sätt att integrera studenterna i forskningsmiljön! Övriga studenter kunde i stället uppmanas att åka på utbyte till utlandet, praktisera eller att läsa ytterligare substanskurser innan de inleder arbetet med den kortare avhandlingen på 30 sp.

Alternativet att läsa fler substanskurser kan kräva en utvidgning av utbudet och/eller att flytta några av kurser till höstterminen. Om det finns behov av att utöka antalet substanskurser kunde man kanske uppmana samtliga forskningsgrupper att erbjuda två kurser/ grupp och år. Enligt de uppgifter som jag har erbjuder i dagens läge alla minst en (och vissa grupper ger två kurser). Ytterligare en möjlighet kunde vara att utnyttja de substanskurser som ges inom ramen för Bachelorprogrammet (200-nivån) och erbjuda olika examinationsformer och fördjupningsmöjligheter.

NÅGRA MINDRE RADIKALA FÖRSLAG

Se över balansen på metodområdet

Den nuvarande ambitionsnivån på metodområdet är imponerande. De existerande metodkurserna är mycket väl uppbyggda och mer avancerade än vad som erbjuds vid de flesta andra universitet på motsvarande nivå. Det är dock tydligt att **studenterna tränas betydligt mer i kvantitativ än i kvalitativ metod**. Första terminens kurs i kvantitativ metod (SAMPOL 305) omfattar 15 sp. Kursen för kvalitativ metod som ges på vårterminen (SAMPOL 307) är på 10 sp och en stor del av den kursen ägnas dessutom åt frågor i forskningsdesign, snarare än fördjupning i olika kvalitativa tillvägagångssätt. Detta är en obalans som vid flera tillfällen har lyfts upp av de studentgrupper som jag har intervjuat. Det tycks alltså finnas en "marknad" för mer kvalitativt orienterad metodundervisning. Om detta inte kan erbjudas av den existerande lärarkåren kanske det kan vara möjligt att samarbeta med andra utbildningsprogram.

- **En viss justering av den rådande obalansen** mellan kvantitativa och kvalitativa metoder rekommenderas.
- Kan studenterna som vill fördjupa sig i olika former av kvalitativa angreppssätt ta **kurser vid andra institut eller i andra ämnen** där man har en starkare tradition på det kvalitativa området?

Ytterligare en sak som kan noteras i kursstrukturen är att experimentell metod inte ges något stort utrymme. Med tanke på att experiment (on- och offline) blir allt vanligare inom statsvetenskapen, inte minst inom fältet politiskt beteende, och den fysiska närheten till DIGGSCORE och den kompetens som finns på området vid UiB kunde det vara strategiskt klokt att integrera detta som en återkommande och etablerad del av kursutbudet.

- Konsolidera en kurs i **experimentell metod**.

En mer praktisk fråga som studenterna lyfte fram i årets intervju var att SAMPOL 305 är tuff för många studenter på grund av den baserar sig på R, tillskillnad från kurserna på bachelorprogrammet där

STATA används. Detta innebär en högre tröskel för många studenter och att extra energi och tid går åt till att lära sig den nya programvaran. Om det inte är möjligt att använda samma programvara på bachelor och masterprogrammet, kunde det vara en god idé att arrangera en introduktionskurs till R i början av höstterminen.

- Överväg att använda **samma programvara** (R eller STATA) i kurserna i kvantitativ metod på Bachelor och Masterprogrammet.

Utveckla avhandlingsprocessen

Vid flera tillfällen under mina samtal med olika studenter har det kommit kommentarer kring arbetsprocessen med masteravhandlingen, vilket kan ses som helt naturligt med tanke på att avhandlingsarbetet utgör 50% av deras utbildning. En återkommande reflektion är att arbetet med avhandlingen som sträcker sig över ett helt läsår är **ensamt**, vilket är helt förståeligt med tanke på att det är frågan om studenter som är vana vid en mer uppstyrd läsordning och regelbunden interaktion med andra studenter och lärare. Det har även vid flera tillfällen framkommit att de saknar **ett tydligare och kanske mer värdigt avslut på sin långa avhandlingsprocess**. Jag kommer att lyfta fram några förslag på hur man med relativt enkla medel (kanske) kunde göra situationen bättre för studenterna .

Något som varmt uppskattas av studenterna är integrationen av de som skriver sin avhandling i **forskningsgrupperna** vid institutet. Det är i sig en väldigt generös men också smart lösning och ifall detta inslag föll bort under pandemin, bör det absolut återupptas. Denna integrering ger studenterna ett sammanhang och insyn i hur forskning går till i praktiken. Ett önskemål som har lyfts fram i mina samtal med studenterna är att de gärna skulle få ännu mer tid att diskutera sin forskning i detta sammanhang.

- Fortsätt utveckla **integrationen** av studenterna i **institutets forskningsgrupper**.

Relationen till handledarna är också ett återkommande tema i samtalet med studenterna. Här efterlys generellt sett en större aktivitet och ett fastare grepp från handledarnas sida under det år som studenterna arbetar självständigt med avhandlingen, med tydlig struktur för när och hur ofta man ska träffas. Arbetet med avhandlingen ska träna studenterna i självständigt arbete, vilket talar emot för att handledarna ska styra upp processen allt för mycket. Istället kanske man kan se det för ett behov från studenternas sida att bli sedda och känna sig prioriterade.

- Man kommer som handledare långt genom att **visa empati** och försöka avsätta **tillräckligt med tid för diskussion och träffar**.

Medan de två föregående punkterna berör tiden under vilken studenterna jobbar på sin avhandling, har det även framkommit önskemål om ett **tydligare avslut på processen med avhandlingen** och mer **feedback** på det arbete de har åstadkommit. Som jag har förstått det lämnar studenterna in sina avhandlingar vid en viss tidpunkt, dessa bedöms och så får de ut sina betyg. Det kan onekligen upplevas som lite "snöpligt" att inte få chansen att diskutera och försvara ett arbete som man har jobbat hårt med i ett års tid. Två olika sätt att hantera detta kunde vara att införa ett slutseminarium och/eller ge mer utförlig skriftlig feedback på avhandlingarna.

Slutseminarium

En modell som används vid många universitet och som kunde tilltala studenterna är att **arrangera ett slutseminarium där studenterna får presentera sina arbeten och opponera** på varandra. Seminariet kunde förslagsvis ledas av de som har varit handledare under processens gång. På så sätt kunde man sprida på ansvaret och arbetet som en seminariebehandling skulle innebära.

Det skulle naturligtvis kräva en insats från lärarkåren men ett avslutande seminarium efter inlämning skulle kunna fylla flera funktioner: ge studenternas och deras omfattande avhandlingsarbete mer uppmärksamhet, ge dem möjlighet att få presentera sina resultat för de andra på samma årskurs och att få feedback. Feedback är naturligtvis också en viktig del för att utveckla studenternas kunskap och insikter.

Om man vill lyfta fram betydelsen av kritik och vidareutveckling i den vetenskapliga processen kunde seminariet med fördel ordnas **en månad före den officiella deadline** för att ge möjlighet för studenterna att ta i beaktande den kritik de får. En annan modell är att betrakta seminariet som ett sätt för studenterna att få presentera sina alster och att **integrera seminariet i själva examinationen**. Enligt denna modell kunde seminariet arrangeras i slutet av terminen, efter deadline för inlämning av avhandlingarna.

- Inför ett **slutseminarium** för att få ett tydligt avslut på studenternas avhandlingsprocess.

Mer utförlig skriftlig respons

Studenterna har också nämnt att den **skriftliga respons de får på sina avhandlingar är begränsad**. Jag vill här betona att jag inte har fördjupat mig i denna del under min tid som programsensor. Det finns alltså viss risk för att jag har missförstått hur det här fungerar i dagsläget. Men ett alternativ, eller komplement till ett slutseminarium kunde vara att låta studenterna ta del av en utförlig skriftlig motivering av arbetets styrkor och svagheter. Vid Helsingfors universitet har varje avhandling två granskare som tillsammans skriver ett utlåtande på en till två sidor om där det satta betyget motiveras. Det är en modell som tycks fungera relativt bra.

- utveckla den **skriftliga feedback** som studenterna får på sina masteravhandlingar.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

I min avslutande rapport har jag försökt att sammanfatta mina intryck av de fyra år som jag har fungerat som programsensor och presentera ett antal konkreta förslag till hur utbildningen och programmet kunde utvecklas ytterligare. I en rapport som har som syfte att peka på potentiella förbättringsområden finns det alltid anledning att kontextualisera. I det här fallet vill jag därför, precis som i mina tidigare rapporter och även i inledningen till den här rapporten, betona den höga kvaliteten och det positiva helhetsintrycket jag har av utbildningen som bedrivs vid institutet för jämförande politik. Utbildningen är av hög internationell klass och är starkt förankrad i medarbetarnas aktiva forskning. Den relativt homogena men samtidigt expansiva forskningsmiljön, med ett uttalat fokus på jämförande politik snarare än en strävan efter att omfatta statsvetenskapens disciplinära bredd skapar

goda förutsättningar för en attraktiv och imponerande helhet. Det tycks också ge resultat i form av stor popularitet och hög status och bidra till att många högpresterande studenter väljer att söka sig till programmet. De förslag som jag har presenterat i rapporten handlar därför om möjlighet till finslipning eller detaljutveckling av ett program som är ytterst högklassigt i sin nuvarande form.

Avslutningsvis vill jag tacka för möjligheten att fungera som programsensor för Masterprogrammet i jämförande politik under perioden 2018–2021. Det hedrar universitetet att man tar ett professionellt grepp kring programutveckling och det är naturligtvis en förmån att få utvärdera ett synnerligen välfungerande och attraktivt program. Som helhet har det varit en givande och lärorik period och jag har varmt uppskattat mina möten med så väl personalen vid institutet som med studenterna.